

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Квашина Віктора Юрійовича «Адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Сучасний економічний розвиток України передбачає подальше розширення торгівельних зв'язків з європейськими країнами, а від так вагомого значення набуває митна справа, зокрема удосконалення норм митного законодавства. Реалізація митними органами своїх безпосередніх функцій передбачає здійснення ними адміністративних видів діяльності, що за обсягом та багатоманітністю здійснюваних завдань посідає одне з найважливіших місць у належному функціонуванні митних органів. Немає сумніву, що адміністративна діяльність у широкому розумінні – це різновид державно-владної діяльності органів виконавчої влади, яка охоплює велике коло соціальних взаємовідносин як усередині самої системи митних органів, так і під час їх взаємодії із іншими державними структурами. Сучасна державна митна політика, що закріплюється в нормативних актах, не повною мірою відповідає міжнародним та європейським торгівельним вимогам, отже не може сприяти формуванню ефективної конструкції української національної економіки, не визначає подальших напрямків удосконалення забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. Митний кодекс України від 2012 року є спробою законодавця вирішити існуючі проблеми в досліджуваній сфері, однак на сьогодні не достатньо розробленою залишається наукова модель забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

На наш погляд, викладене пояснює актуальність обраної теми кандидатської дисертації, її структуру, зміст, а також добір наукового, нормативно-правового та практичного матеріалу, який використовувався під час написання роботи. В цьому аспекті дисертаційне дослідження Квашина

Віктора Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» є актуальним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: Розпорядження КМУ від 27 грудня 2018 р. № 1101-р «Про схвалення концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику»; Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020", яка була схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015; Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 29.09.2019 № 849; Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р.

Мета дисертаційного дослідження і сформульовані відповідно до неї задачі дозволили дисертанту на підставі аналізу теоретико-методологічних засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також нормативно-правових актів у досліджуваній сфері, опрацювати відповідний понятійний апарат і надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження.

Методологічною основою дисертації стали загальні і спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та

юридичної форми. Крім того, автором уміло використано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, в тому числі, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, логіко-юридичний і системно-структурний. Загалом, комплексне поєднання зазначених методів дослідження стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Так, історико-оглядовий та хронологічно-проблемний методи було використано під час здійснення історико-правового аналізу забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 1.1). За допомогою семантичного методу вдалось визначити сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 1.2). При визначенні місця органів Державної митної служби в системі органів державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні було використано дедуктивний метод (підрозділ 1.3). Метод документального аналізу було використано під час дослідження правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та при визначенні місця серед них норм адміністративного права (підрозділ 2.1), а також при розгляді організаційно-правових засад взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері у сфері забезпечення прав громадян (підрозділ 2.4). За допомогою системно-структурного методу та методу аналізу було визначено та охарактеризовано: а) принципи забезпечення прав громадян митними органами України (підрозділ 2.2), та б) форми та методи забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України (підрозділ 2.3). Порівняльно-правовий метод та метод абстрагування було використано під час узагальнення зарубіжного досвіду забезпечення прав громадян митними органами (підрозділ 3.1), а також при окресленні шляхів удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 3.2) та при визначенні організаційних проблем забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України (підрозділ 3.3). Використання окреслених загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання дозволило

провести змістовний аналіз адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що слугують підґрунтям нормативно-правового регулювання забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Емпіричну базу роботи становлять узагальнення діяльності Державної митної служби, а також практики використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі, довідкові видання, статистичні матеріали тощо.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертаційна робота є однією із перших спроб, після утворення Державної митної служби України, комплексно, на основі використання сучасних методів наукового пізнання та існуючих нині наукових здобутків, визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також на основі опрацювання найбільш позитивного зарубіжного досвіду та аналізу діючого українського законодавства, розробити відповідні пропозиції і рекомендації щодо його вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

Так, заслуговує на увагу аргументація дисертанта про те, що під взаємодією митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян слід розуміти засновану на нормах чинного законодавства спільну, взаємоузгоджену діяльність відповідних суб'єктів, яка спрямована на досягнення єдиної мети, яка полягає у забезпеченні захисту та належної реалізації законних прав та інтересів громадян. Взаємодія відображає рівень впливу кожного суб'єкта одне на одного, окрім того за її допомогою вбачається можливим поєднати можливості, методи та засоби різних органів державної влади, що дозволяє якісніше та оперативніше вирішити поставлені перед ними завдання у конкретній сфері суспільних відносин (с. 18).

Заслуговує на увагу висновок про те, що забезпечення прав громадян в діяльності митних органів – це напрям діяльності митних органів держави виражений у нормативно встановленій системі заходів, засобів, методів, реалізацію яких направлено на недопущення будь-якого роду порушень прав громадян в діяльності митних органів, створення найбільш сприятливих та оптимальних умов за яких можливість появи подібних порушень буде максимально низькою, а також, у разі потреби, відновлення прав та законних інтересів громадян (с.82-83).

Цікавим є авторська думка про те, що правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів – це група офіційних юридичних документів, законів та підзаконних актів, нормами яких регулюються правовідносини пов'язані із забезпечення прав громадян в роботі Державної митної служби України. Обстоюється позиція, відповідно до якої норми адміністративного права займають домінуюче положення в системі вказаних правових засад через те, що останніми регулюється специфіка функціонування Державної митної служби України, встановлюються її права та повноваження, компетенція, особливості внутрішньо-структурної організації служби, а також питання використання відповідного інструментарію державно-владного впливу в сфері здійснення митної справи та забезпечення прав громадян у митних відносинах (с.135).

Заслуговує на увагу думка здобувача про те, що на сьогоднішній день створення організаційно-правових засад забезпечення ефективної взаємодії органів ДМС з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян має бути одним із пріоритетних напрямків діяльності законодавця та митних органів. Це пояснюється тим, що: по-перше, органи ДМС фактично не в змозі самотійно повною мірою створити всі необхідні організаційні та правові умови для того, щоб забезпечити права громадян взагалі та у митній сфері зокрема; по-друге, інші органи державної влади також активно використовують співпрацю з ДМС в процесі реалізації власної правоохоронної функції; по-третє, саме під час взаємодії кожен із

органів державної влади може використати наявні у них специфічні інструменти, які дають змогу захистити та забезпечити належну реалізацію прав громадян взагалі, та у митній сфері зокрема (с.138).

Наукову цінність має висновок, що з метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів слід: 1) розробити дієву концепцію подальшого розвитку митних органів України, з чітким визначенням мети, завдань та напрямків їх реформування; тощо; 2) вдосконалити правові засади взаємодії ДМС з іншими правоохоронними органами шляхом розробки та запровадження «Порядку взаємодії органів Державної митної служби України з Державною прикордонною службою України», а також «Порядку взаємодії Державної митної служби України та Державної податкової служби України»; 3) переглянути вимоги, які ставлять до кандидатів на службу в ДМС, слід також вдосконалити їх первинну та подальшу підготовку; 4) покращити митні процедури; 5) розширити перелік повноважень ДМС в контексті реалізацій нею функцій, які пов'язані із забезпечення прав громадян та посилити відповідальність органів ДМС та їх посадових за невиконання та/або неналежне виконання своїх обов'язків в окресленій сфері суспільних відносин; 6) створити сприятливі правові основи для запровадження новітніх управлінських технологій в діяльність ДМС; 7) розширити права інших учасників митних правовідносин, зокрема в частині оскарження дій/бездіяльності митних органів; 8) підвищити рівень державних гарантій діяльності ДМС та інших учасників митних правовідносин (с.192).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Відзначаючи загалом належний рівень рецензованої дисертації, не можна не відмітити, що вона не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Так, досліджуючи у Розділі 3 дисертаційного дослідження шляхи удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також організаційні

проблеми забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України. Здобувач робить низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Однак, на нашу думку, робота мала б ще більше практичне значення, якби автор в рамках підрозділу 3.2 звернув увагу на основні шляхи удосконалення митно-правового регулювання відповідно до вимог Європейського Союзу, адже це, беззаперечно, також позитивно вплинуло б і на підвищення якості забезпечення прав громадян митними органами нашої держави.

2. На мою думку, здобувач наводить досить обмежене коло принципів забезпечення прав громадян митними органами України, до яких він відносить: принцип верховенства права; принцип законності; принцип рівності та недискримінації; принцип гуманізму; принцип взаємодії; принцип гласності та прозорості. Переконані, що коло відповідних засад повинно бути більш ширшим. Зокрема, в умовах реформування митних органів слід було виділити принципи доцільності та ефективності.

3. Деякі висновки здобувача носять суто декларативний характер. Так, наприклад на сторінці 74 він вказує, що «за часів існування Радянського Союзу митні органи зайняли чільне місце в структурі державного апарату, а їх діяльність набула активного розвитку. При цьому, було також упорядковано правове регулювання в зазначеній сфері, вираженням чого стала кодифікація митного законодавства в положеннях якого закріпились принципи митної діяльності та її соціальної спрямованості». На нашу думку, таке твердження є загальноприйнятим в науковій літературі, та не містить жодної наукової новизни.

4. Судячи зі списку використаних джерел, здобувач, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізував велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених, як у галузі адміністративного, так і інших галузей права і це є дуже добре, адже автором використано сучасну наукову літературу. Однак дисертанту варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та

не боятись виловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

Проте, вищенаведені зауваження, які у певній мірі носять характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи. Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в цій дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад автора в юридичну науку. Вдалих і логічно поєднаний вибір у дослідженні питань, їх актуальність, розумне співвідношення теоретичних міркувань та прикладів з практики, чіткість викладу матеріалу, аргументованість наукових висновків і узагальнень свідчать про значний науковий рівень проведеного дослідження та його практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел із проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

Практичне значення одержаних результатів в теоретичній і практичній сферах обумовлюється тим, що сформульовані і обґрунтовані в дисертації висновки та пропозиції розширюють і поглиблюють існуючі знання про сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, їх може бути використано для поліпшення правотворчої та правозастосовної діяльності митних органів.

Повнота висвітлення результатів дослідження.

Підсумки розроблення досліджуваної в дисертації проблематики, отримані узагальнення та висновки було оприлюднено під час виступів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 2016 рік), «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (м. Запоріжжя, 2017 рік), «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (м.

Дніпро, 2018 рік).

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання — визначення сутності та особливостей адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів і вироблення на цій основі відповідних пропозицій та рекомендацій. Виходячи із зазначеного, слід вказати, що дисертаційне дослідження повністю відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а його автор — Квашин Віктор Юрійович — заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Заступник директора навчально-наукового інституту заочного навчання та підвищення кваліфікації Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

С.І. Шевченко